

привела до суттєвих та непередбачуваних змін у світовій економіці та міжнародній торгівлі. Багато країн тимчасово відмовилися від звичайних умов торгівлі та обрали для себе більш стриманий формат взаємної торгівлі з іншими країнами.

Проте, якщо до зазначених вище причин структурного характеру додати аналіз циклічності світової торгівлі, то нинішнє уповільнення її темпів зростання уявляється як звичайний цикл, пов'язаний із необхідністю технологічного оновлення, змінами у структурі інвестування (щодо об'єктів інвестицій) та впровадженням нових бізнес-інновацій, які забезпечать поштовх глобального економічного зростання.

Література

1. Булатова О. В. Трансформація світового ринку в умовах глобальних зрушень: базові передумови для розвитку хімічної промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 3. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2015_3_13
2. Довгаль О. А. Деглобалізаційні тенденції у сучасній світовій торгівлі в умовах нестабільності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2016.- Вип. 5. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2016_5_5.
3. Методика розрахунку індикаторів ділових очікувань. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/175/m_rido.pdf
4. Пелех О. Б. Циклічність економічного розвитку і структурні зміни в економіці. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27(1). [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_27\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_27(1)_19).
5. Historical data 1900-1960 on international merchandise trade statistics 2020. URL: http://unstats.un.org/unsd/trade/imts/historical_data.htm
6. World trade, 1800-1938: a new data-set. URL: <https://e-archivo.uc3m.es/bitstream/handle/10016/22222/wp1601.pdf?sequence=1>.
7. Federico-Tena World trade historical. URL: https://www.uc3m.es/ss/Satellite/UC3MInstitucional/es/TextoMixta/1371246237481/Federico-Tena_World_Trade_Historical_Database.
8. UNCTADSTAT. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.

УДК 338.246

Захарова О.В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин МДУ

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ СВІТУ

Підвищення рівня соціальної безпеки можливе за умови створення системи ефективного соціального захисту населення, рівень якого є далеким від оптимального для більшості країн та регіонів світу. Так, в доповіді міжнародної організації праці зазначається, що для досягнення до 2030 р. мінімального рівня соціального захисту населення, що забезпечує базовий набір заходів, необхідно спрямовувати більш ніж 500 млрд. дол. США щорічно.

Згідно з даними, що наводяться в доповіді, більшість країн з низьким рівнем доходів та рівнем доходів нижче середнього неспроможні забезпечити мінімальний соціальний захист. Тому на ліквідацію фінансового дефіциту в цій області країнам з низьким рівнем доходів доведеться направляти 5,6% (27 млрд дол. США на рік) свого ВВП. Країнам з рівнем доходів нижче середнього потрібно асигнувати на ці цілі 1,9% ВВП (136 млрд дол. США в рік), а країнам з рівнем доходів вище середнього - 1,4% ВВП (365 млрд в рік) [1].

Серед можливих політичних рішень, покликаних забезпечити необхідні фінансові ресурси, в доповіді називаються збільшення податкових надходжень, розширення охоплення населення соціальним забезпеченням і збільшення внесків на ці цілі, нарощування офіційної допомоги з метою розвитку, перш за все країнам з низьким рівнем доходів, і припинення незаконних фінансових потоків. Зокрема стимулювання розвитку накопичувального страхування, у тому числі на працівників неформального сектора може принести додатковий дохід таким країнам в розмірі 1,2% ВВП.

Слід також зазначити про наявність суттєвих регіональних диспропорцій в забезпеченні соціального захисту та безпеки. Так, як свідчать результати аналітичного звіту World Social Protection Report 2017–19 [3], тільки 45,2% населення світу мають дієвий доступ до хоча б одного виду допомоги в рамках соціального захисту. Більше половини населення позбавлене захисту, не маючи фактичного доступу до жодного виду соціального захисту. При цьому між регіонами спостерігаються істотні відмінності: у більшості країн Європи і Центральної Азії, а також в Канаді та Уругваї більше 90% населення охоплено хоча б одним видом соціального захисту. Навпаки, в більшості країн Африки, по яких є відповідні дані (крім ПАР і Єгипту) охоплення становить менше 30%. У Північній та Південній Америці, доступ хоча б до одного виду

соціального захисту є у 67,6% населення, що говорить про значний прогрес у справі розширення охоплення соціальним захистом в останні роки.

В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні охоплення населення становить 39%, однак, цей показник приховує значні відмінності між країнами: якщо в Австралії, Китаї, Кореї, Новій Зеландії та Японії, досягнутий відносно високий рівень охоплення, то в інших країнах регіону він невеликий. Істотна різниця в охопленні, як правило, відображає глобальну тенденцію, яка полягає в тому, що більш високі рівні охоплення соціальним захистом зазвичай спостерігаються в країнах з більш високим рівнем економічного розвитку, однак, як показує досвід деяких країн, наприклад, Китаю та Уругваю, послідовні зусилля з розширення охоплення можуть бути успішними при будь-якому рівні розвитку. Для досягнення прогресу в розширенні рівня соціального захисту потрібно виділяти на це достатній обсяг ресурсів. Системи соціального захисту можуть сприяти економічному та соціальному розвитку, реалізації права на соціальне забезпечення та досягнення Цілей в галузі сталого розвитку тільки в тому випадку, якщо країни вкладають достатньо коштів в досягнення цих цілей. Недофінансування соціального захисту, особливо в Африці, Азії та Арабських державах, є однією з перешкод на шляху всебічного зростання та сталого розвитку.

В цілому для країн різних регіонів світу питання забезпечення соціальної безпеки перебувають у площині реалізації ряду заходів. Так, для країн Африканського регіону основні завдання передбачають забезпечення доступу до програм соціального захисту для працівників неформального сектора економіки; впровадження системи загального медичного обслуговування; запровадженні як соціальних, так і страхових схем фінансування соціального захисту; вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює сферу соціального захисту населення тощо.

Серед пріоритетів розвитку соціального забезпечення в країнах Північної та Південної Америки необхідно визначити такі, як розширення масштабів офіційного сектора економіки; розширення фактичного охоплення програмами соціального захисту дітей та інших соціально вразливих категорій населення; розширення правового і фактичного охоплення програмами захисту безробітних; забезпечення гарантованого доступу населення до послуг охорони здоров'я та подолання тенденції до фрагментованості в сфері медичного обслуговування; забезпечення стійкості страхових систем пенсійного забезпечення.

Для країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону в пріоритетах забезпечення соціальної безпеки та захисту такі заходи, як поширення соціального захисту на працівників неформальної економіки; встановлення рівнів мінімального соціального захисту для вразливих категорій населення; підвищення загального рівня державних витрат на соціальний захист; зміцнення систем оподаткування та пошук нових джерел поповнення бюджету з метою збільшення державних витрат на соціальний захист населення тощо.

Регіон Європи та Центральної Азії характеризується найбільшим рівнем соціального захисту населення, що робить країни регіону більш безпечовими з позиції соціальної складової. Серед перспектив розвитку системи забезпечення соціальної безпеки та захисту можна зазначити такі, як країни з високим рівнем доходів і країни з рівнем доходів вище середнього, які вже досягли високого рівня охоплення та адекватності соціального захисту, повинні зберегти досягнутий прогрес і гарантувати, що поточні та перспективні реформи не поставлять під загрозу його рівень; при цьому слід забезпечити стійкі механізми фінансування систем за рахунок ефективного поєднання адекватного розміру допомоги та фінансової стійкості. Країнам, де охоплення і розмір допомоги поки що невеликі, слід зосередитися на поширенні охоплення на категорії населення, що знаходяться поза сферою дії систем, для досягнення загального охоплення, не забуваючи про те, що розмір допомоги повинен бути достатнім для задоволення потреб населення. У ряді країн це вимагатиме активізації зусиль по боротьбі з неформальними формами зайнятості та переходу до формальній економіці, а також забезпечення стійких механізмів фінансування за рахунок поєднання систем соціального страхування і державних систем соціального забезпечення;

Крім умов соціального розвитку в системі забезпечення соціальної безпеки варто враховувати й зміни демографічних індикаторів, глобальні закономірності динаміки яких створюють загрози безпеці та висувають перед системами соціального захисту нові завдання.

Зокрема, ці тенденції характеризуються наступним: зростання населення продовжиться, незважаючи на зниження рівня народжуваності. При цьому населення світу, в тому числі похилого віку, буде зосереджено в країнах, що розвиваються: до 2050 р. там буде проживати три чверті населення похилого віку. Тривалість життя, в тому числі сільського населення, значно зростає; відбудеться фемінізація старості, оскільки жінки живуть довше за чоловіків, і тривалість їх життя зростає більш швидкими темпами [2].

У країнах, що розвиваються, молодь працездатного віку становить значну групу населення; тривале зростання її чисельності створює вікно можливостей для розвитку і фінансування соціального захисту; в країнах з високим рівнем доходів розвивається протилежний процес. У світі найшвидше зростає група населення у віці старше 80 років, яка за чотири найближчі десятиліття збільшиться вчетверо. Тим часом чисельність дітей і молоді як і раніше значно більше, що вимагає необхідних інвестицій.

Загальний коефіцієнт демографічного навантаження в світі буде залишатися відносно стабільним протягом наступних чотирьох десятиліть: в той час як частка літніх людей буде зростати, особливо в Азії, частка дітей буде знижуватися.

Однак, за цими середніми показниками приховуються значні регіональні відмінності. Так, в Африці очікується зниження коефіцієнта демографічного навантаження, так як збільшення чисельності людей похилого віку буде компенсовано скороченням частки дітей і зростанням частки осіб працездатного віку. Коефіцієнт демографічного навантаження також скоротиться в арабських країнах, оскільки чисельність дітей скоротиться, а населення працездатного віку - дещо зросте, що компенсує очікуване збільшення частки людей похилого віку.

В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, характерною рисою якого є демографічна неоднорідність, цей коефіцієнт залишиться незмінним, так як збільшення чисельності населення похилого віку буде компенсуватися скороченням частки дітей, а частка осіб працездатного віку, як очікується, дещо скоротиться.

У Північній і Південній Америці коефіцієнт демографічного навантаження теж залишатиметься більш-менш стабільним, оскільки чисельність літніх людей буде збільшуватися більш швидкими темпами, ніж скорочення частки дітей, в той час як чисельність населення в працездатному віці дещо скоротиться.

Зовсім інша ситуація складається в Європі і Центральній Азії, де очікується зростання коефіцієнта демографічного навантаження, оскільки, незважаючи на деяке скорочення частки дітей, збільшення чисельності осіб похилого віку буде супроводжуватися скороченням працездатного населення. Настільки значні регіональні відмінності говорять про те, що слід уникати узагальнень і, зокрема, не посилалися на «кризу старіння» як виправдання прискорення пенсійної реформи.

Розуміння демографічних тенденцій має вирішальне значення для відповідної розробки безпекових стратегій та реалізації цілей сталого розвитку ООН до 2030 р. Зусилля по скороченню масштабів бідності повинні бути спрямовані, в тому числі, на боротьбу з дитячою бідністю і злиднями в літньому віці. Країни світу повинні розробляти заходи, що відповідають їх демографічним умовам, уникаючи реформ, спрямованих на скорочення соціального забезпечення.

Література

1. International Labor Organization. URL: https://www.ilo.org/moscow/news/WCMS_730843/lang--ru/index.htm.
2. World Population Prospects 2019: Highlights. UN Department of Economic and Social Affairs, Population Division. URL: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf.
3. World Social Protection Report 2017–19. Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals. Geneva: ILO, 2017. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_604882.pdf.

УДК 330.341.1

Ніколенко Т.І.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

INVESTMENT SECURITY AS A COMPONENT OF THE STATE'S ECONOMIC SECURITY

The modern development of national economies is primarily under the influence of globalization of the world economy, which leads to increased interdependence between the world economy and the emergence of threats to the national interests of countries. The most important component of security is economic security, including investment security, which is inextricably linked with the economic efficiency of economic facilities, economic independence, stability and security of society. In this regard, increasing investment attractiveness and intensification of investment activity becomes one of the priority resources of the state, the efficiency of which largely determines the progressiveness and dynamics of changes in economic indicators of the national economy. All the above indicates the relevance of the chosen research topic.

Investment security of the state is an important prerequisite for solving crucial social problems in the long run in the context of intensive economic development of the state and its regions in the context of globalization, international integration and sustainable development.

Investments, their size and scope determine the dynamics and quality of transformations in the country's economy in the period of permanent global and local transformations, provided an acceptable level of security. Investment security as a component of economic security is an integral concept, and achieving optimal indicators can ensure the appropriate level of both economic and national security in general.

Foreign direct investment in Ukraine's economy is characterized by insufficient volumes and imperfect structure, which are concentrated mainly in highly profitable and fast-paying segments of the domestic economy. In the global flow of foreign direct investment, the Ukrainian economy accounts for less than 1%. The small flow of FDI can be explained by the fact that among European post-socialist countries, Ukraine is perceived as the country